

О. О. Костишин

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У науковій статті акцентовано увагу на важливості управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні у контексті сучасних процесів децентралізації влади та зазначено значний потенціал такого управління з точки зору розвитку національної системи соціального захисту населення і прискорення післякризового відновлення вітчизняної економіки. У той же час, новизна та актуальність такої тематики вимагає визначення сутності терміна «управління земельними ресурсами територіальної громади», що було надано на основі дослідження та характеристики структури відповідного концепту. Окремо було виділено головні проблеми такого управління з врахуванням формування та функціонування не тільки територіальних громад, а й об'єднаних територіальних громад у країні, які утворюються та починають функціонувати в межах територіально-адміністративної реформи в державі. Для вирішення виявлених проблем управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні було розроблено та запропоновано відповідний алгоритм та акцентовано увагу на характеристиці ресурсів його функціонування (фінансові, трудові, технічні, інформаційні). Також для підвищення якості управлінської роботи щодо менеджменту земельних ресурсів місцевими органами самоврядування було розроблено та запропоновано до використання механізм такого управління, що включає наступні елементи: мета, завдання, принципи, функції та інструменти управління. Додатково акцентовано увагу на характеристиці окремих груп інструментів управління земельними ресурсами територіальної громади в країні.

Ключові слова: земельні ресурси, територіальна громада, механізм управління земельними ресурсами, місцеві органи самоврядування, управління земельними ресурсами.

Постановка проблеми. Процеси децентралізації, які відбуваються в Україні підвищують роль територіальних громад у соціально-економічному розвитку країни та її окремих адміністративних територій. Рухаючись у тренді тенденцій децентралізації, що мають місце у економічно розвинутих країнах, особливо це стосується держав – членів Європейського Союзу, Україна може отримати ефективний інструментарій розвитку власної системи соціального захисту населення та прискорити післякризове відновлення національної економіки. Також на користь децентралізації в країні говорить можливість зменшити та у довгостроковій перспективі прибрати дисбаланси у розвитку окремих регіонів і територій, суттєво зменшити кількість депресивних (дотаційних) регіонів, збільшити доходи місцевих та державного бюджету, підвищити якість виконання власних функцій державними та муніципальними владними інститутами, збільшити соціальний захист населення, особливо що стосується сільських територій та малих міст.

У той же час відмічаємо, що початок децентралізації в Україні стикається зі значною кількістю проблем, головною з яких є недостатній обсяг фінансових ресурсів, які мають у власному розпорядженні територіальні громади. Наведена проблема ставить під сумнів ефективність територіально-адміністративної реформи в країні та потребує вирішення у короткостроковій перспективі. У цьому контексті головною задачею територіальних громад є максимально ефективно використання всіх ресурсів, що є у власності таких суб'єктів місцевої влади, головним з яких, без сумніву, є земля.

Вирішення проблем ефективного управління земельними ресурсами є головною запорукою розвитку територіальних громад, підвищення їх самостійності, у першу чергу, фінансової, максимального використання потенціалу окремих територій в країні, зростання соціального захисту населення та рівня надання послуг місцевими органами влади.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Проблематика управління земельними ресурсами територіальних громад є об'єктом наукових досліджень значної кількості вітчизняних та закордонних науковців. Оцінка наукових напрацювань дозволяє виділити два напрямки робіт вчених, а саме:

- розкриття проблематики управління земельними ресурсами у контексті дослідження особливостей функціонування територіальних громад у країні взагалі; сюди відносимо роботи О. Берданової, Л. Муркович, Дж. А. Хіллера та ін.;

- дослідження проблем та напрацювання шляхів їх вирішення саме у царині управління земельними ресурсами територіальних громад, у тому числі об'єднаних територіальних громад; сюди відносимо роботи А. Й. Дорош, О. С. Дорош, І. П. Ковтуняка, Д. М. Мельник, О. В. Проніної, А. М. Третяка, В. М. Третяка, Р. Б. Таратули та ін.

У той же час, незважаючи на досить суттєві напрацювання у контексті дослідження проблематики управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні, враховуючи новизну наукової тематики, вважаємо, що існуючі наукові роботи концентруються на: дослідженні законодавчих основ такого управління в Україні; імплементації закордонного досвіду управління земельними ресурсами територіальних громад у країні з акцентом на досвід країн – членів Євросоюзу; розкритті та розробці шляхів вирішення окремих проблем такого управління. Наведене вимагає проведення наукових досліджень, що будуть направлені на ідентифікацію та вирішення комплексу ключових проблем управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні.

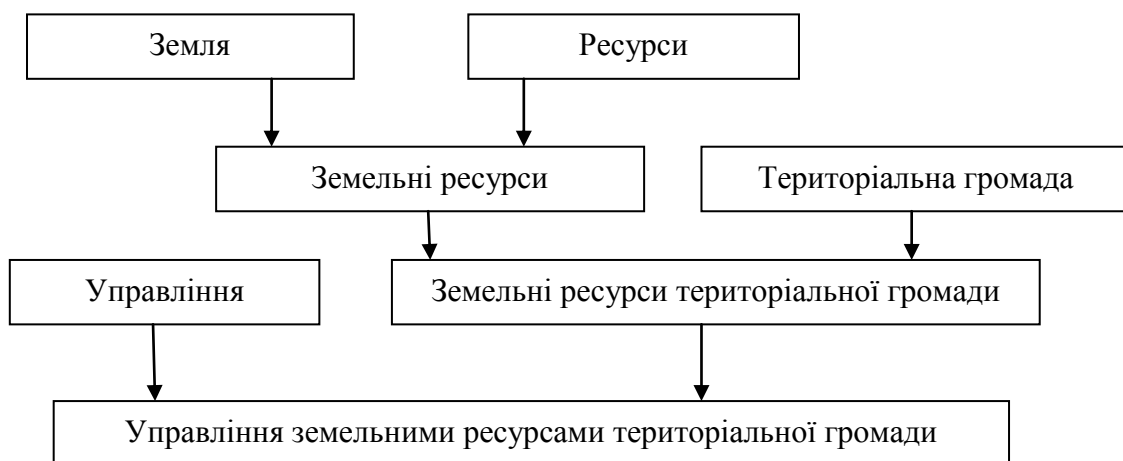
Мета статті. У цьому контексті вважаємо доречним на основі чіткої характеристики сутності управління земельними ресурсами територіальних громад, запропонувати комплексне дослідження проблематики такого управління та шляхів його оптимізації в Україні у сучасних умовах трансформації відносин між центральною владою та органами місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Новизна та актуальність розкриття проблематики управління земельними ресурсами територіальних громад потребує, у першу чергу, надання чіткої характеристики сутності такого теоретичного поняття. Надамо визначення відповідного концепту, спираючись на структуру його утворення (рис. 1).

Згідно з рисунком 1 базовими складовими структури концепту «управління земельними ресурсами територіальних громад» є терміни «земля» та «ресурси». Охарактеризуємо їх детальніше та визначимо сутність.

Стосовно визначення сутності терміну «земля» як економічної категорії та складової управління земельними ресурсами територіальних громад, то використовуючи напрацювання А. М. Третяка та В. М. Третяка [1, с. 6] можемо надати таке трактування: «Земля – це складний економічний об'єкт, що є складовою управлінських відносин на різних рівнях управління та включає в себе територію розміщення, простір над нею, ґрунти, насадження та надра».

Аналізуючи наукові доробки стосовно концепту «управління земельних ресурсів територіальних громад», можна виділити особливості землі як складової економічних відносин, а саме: продукт природи; обмежені можливості до відновлення; територіальні межі; різні можливості для використання у економічних процесах; здатність приносити доходи (прибутки); наявність ціни, що залежить від комплексу умов (розташування, розміри, придатність для використання та ін.).

Рис. 1. Структура концепту «управління земельними ресурсами територіальних громад»

Джерело: розроблено автором.

Розкриваючи сутність ресурсів як економічної категорії, враховуючи напрацювання вітчизняних та закордонних вчених [3, 4, 5], необхідно відмітити ряд їх особливостей: можуть мати як матеріальну, так і нематеріальну форму; потенційно можуть брати участь у виробничих процесах (сільське

господарство, промислове виробництво, виконання робіт, надання послуг); можуть приносити блага їх власникам, у тому числі матеріальні (доходи або прибуток); можуть відтворюватись (повністю, частково); можуть бути виміряні у грошових одиницях, тобто мають грошову цінність; є об'єктами управління. Таким чином, ресурси – це певною мірою відновлювані об'єкти управління, що мають грошову цінність та можуть мати як матеріальну, так і нематеріальну форму, які потенційно можуть брати участь у виробництві агро- або промислової продукції, виконанні робіт, наданні послуг та приносити блага своїм власникам.

Відзначаємо наявність значної кількості ресурсів та наукових підходів до їх класифікації. При цьому погоджуємось з О. Бердановою, яка вказує, що ключовим ресурсом для національної економіки та економіки окремих адміністративних утворень, у тому числі територіальних громад, є земля [5, с. 15].

Враховуючи надані визначення термінів «земля» та «ресурси», сформулюємо визначення поняття «земельні ресурси». Звідси, земельні ресурси – це певною мірою відновлювані об'єкти управління, які включають територію розміщення, простір над нею, ґрунти, насадження та надра, що мають грошову цінність та матеріальну форму, потенційно можуть брати участь у виробництві агро- або промислової продукції, виконанні робіт, наданні послуг та приносити блага своїм власникам, переважно, у вигляді земельної ренти.

Оцінка територіальних громад як ключової складової національної та регіональної економіки і наукових досліджень з цієї проблематики [6, 7] дозволяє відмітити, що це сформована територіальна спільнота людей на основі їх культурних, соціальних, економічних взаємовідносин. Звідси, земельні ресурси територіальних громад – це певною мірою відновлювані об'єкти управління, які включають територію розміщення (територіальна громада), простір над нею, ґрунти, насадження та надра, що мають грошову цінність та матеріальну форму, потенційно можуть брати участь у виробництві агро- або промислової продукції, виконанні робіт, наданні послуг та приносити блага територіальній громаді переважно у вигляді земельної ренти. Відзначаємо, що земельні ресурси повинні бути у власності територіальної громади, оскільки частина землі на території відповідної громади може належати державі, приватному бізнесу та окремим домашнім господарствам.

Досліджуючи термін «управління», відзначаємо наявність суттєвої наукової дискусії щодо визначення його сутності. Спираючись на ряд напрацювань вітчизняних та закордонних вчених [8, 9] можемо зазначити, що управління – це сукупність відповідних впливів суб'єктів управління на об'єкти управління з метою досягнення поставленої цілі (цілей) у визначений проміжок часу.

У контексті управління земельними ресурсами територіальної громади під суб'єктами управління будемо розуміти самі територіальні громади, об'єктом управління є земельні ресурси, які належать цим громадам, цілі управління та строки їх досягнення встановлюються такими громадами в залежності від стратегічних планів розвитку. Звідси, управління земельними ресурсами територіальної громади – це сукупність відповідних впливів такої громади на земельні ресурси, які їй належать, з метою досягнення поставленої цілі (цілей) у визначений проміжок часу з урахуванням реалізації стратегічних планів її розвитку.

Досліджуючи таке управління в Україні відзначаємо наявність значної кількості суттєвих проблем у менеджменті земельних ресурсів територіальними громадами, особливо що стосується нових, у більшості, об'єднаних територіальних громад. Виходячи з напрацювань USAID і Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад можливо виділити такі проблеми управління земельними ресурсами територіальних громад у країні: невизначені межі території громади; неможливість розпоряджатися землею за межами населених пунктів; недоотримання надходжень до місцевого бюджету від плати за землю; неможливість складання планів через недостатній обсяг інформації про земельні ресурси; забруднення земель; відмова у задоволенні потреб громадян у земельних ділянках; залучення інвесторів та ведення бізнесу на землях громади; резервування перспективних для розвитку громади територій; низька якість догляду за меліоративними системами; незаконне використання лісів [10, с. 7–8].

Підвищення ефективності управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні вимагає вирішення наведених вище проблем, для чого важливо розробити та використовувати відповідний алгоритм (рис. 2).

Реалізуючи алгоритм вирішення проблем управління земельними ресурсами (див. рис. 2), територіальні громади в Україні повинні особливу увагу звернути на ресурси їх усунення. У цьому контексті необхідно виділити чотири групи ресурсів: фінансові, трудові, технічні, інформаційні.

Рис. 2. Алгоритм вирішення проблем управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні

Джерело: складено автором на основі [10, 11, 12].

Враховуючи дефіцит фінансових ресурсів у переважній більшості територіальних громад країни, слід зазначити, що важливим для них є, в межах вирішення проблем управління земельними ресурсами, використовувати всі можливі такі ресурси, до яких відносимо:

- кошти місцевого бюджету з акцентом на кошти, що отримані від надходження податку на землю (100 % податку на землю згідно Податкового Кодексу [13] надходить до бюджету територіальних громад). У цьому контексті важливим є: ефективна бюджетна політика територіальних громад; облік та контроль за платниками податку на землю; раціонально встановлені ставки місцевих податків, у тому числі податку на землю;

- кошти Державного фонду регіонального розвитку. Для отримання коштів цього фонду необхідно розробити і оформити у відповідності з вимогами Кабінету Міністрів України інвестиційні проекти та програми регіонального розвитку, а також подати їх на розгляд регіональним конкурсним комісіям;

- кошти загальнодержавних та обласних програм розвитку. Для чого необхідно оформити та подати заявку на участь територіальної громади у відповідній програмі;

- кошти міжнародних донорів (гранти, міжнародна технічна допомога). Для чого, за допомогою Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та спеціалізованих організацій, необхідно

ознайомитись з діючими програмами міжнародної підтримки територіальних громад країни, підготувати відповідний пакет документів, розробити проект під який буде надаватись фінансування та подати заявку на отримання коштів міжнародних донорських організацій;

- кошти благодійних організацій. Для чого, за допомогою Української біржі благодійності, необхідно: ознайомитись з переліком діючих програм та переліком необхідних документів для отримання допомоги; обрати необхідну програму для територіальної громади; підготувати проект та пакет документів і подати заявку на залучення коштів благодійної організації;

- кошти фінансово-кредитних установ (банки, небанківські кредитні організації, що мають законодавчо обумовлені права на здійснення кредитних операцій, у тому числі для кредитування територіальних громад). Тут територіальні громади виступають позичальниками в межах отримання кредитних коштів згідно чинного законодавства та банківської практики.

Характеризуючи трудові ресурси у контексті вирішення проблем управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні відзначаємо можливість кількох варіантів їх використання для усунення зазначених проблем: залучення для вирішення проблем тільки землевпорядника громади (за його наявності у територіальній громаді); залучення для вирішення проблем стороннього сертифікованого інженера землевпорядника (за відсутності у територіальній громаді власного землевпорядника); залучення для вирішення проблем землевпорядника громади та стороннього сертифікованого інженера землевпорядника; залучення для вирішення проблем землевпорядника громади або стороннього сертифікованого інженера землевпорядника та відповідної робочої групи. При цьому, склад робочої групи може змінюватись відповідно до проблеми, яка повинна бути вирішена такою групою. До складу робочої групи рекомендується включати представників: районних та обласної державних адміністрацій; міської влади; відповідних державних органів влади (у сфері земельних відносин, у сфері лісового господарства, у сфері розвитку водного господарства та ін.); державних та недержавних підприємств і організацій, які здійснюють діяльність у межах територіальної громади; сільськогосподарських підприємств, що здійснюють господарську діяльність на землях територіальної громади. Зазначимо, що перші два варіанти вирішення проблем управління земельними ресурсами територіальних громад у країні повинні бути характерні для вирішення незначних проблем, третій варіант – для вирішення незначних та середніх за обсягами проблем, четвертий варіант – для вирішення ключових проблем, що мають безпосередній вплив на стратегічний розвиток територіальної громади.

До технічних ресурсів вирішення проблем управління земельними ресурсами територіальними громадами в Україні необхідно віднести відповідне комп'ютерне і офісне обладнання, програмні продукти. Відзначаємо наявність значних проблем щодо забезпечення територіальних громад технічними ресурсами та ефективного їх використання, у тому числі для вирішення проблем менеджменту земельних ресурсів, через дефіцит фінансових коштів та вкрай низьку якість підготовки управлінського персоналу таких громад, особливо на сільських територіях.

Одними з головних ресурсів для усунення проблем управління земельними ресурсами територіальних громад є інформаційні ресурси. У цьому контексті для вітчизняних територіальних громад першочерговою задачею є утворення відповідної інформаційної бази (табл. 1).

Розкриваючи особливості утворення та використання інформаційної бази щодо управління земельними ресурсами територіальних громад необхідно акцентувати увагу на ключових принципах її функціонування, а саме: компактність (мінімальне використання паперових носіїв інформації); швидкість (прискорення строків обробки інформації та надання відповідних послуг користувачам); низькі трудові витрати та збільшення продуктивності праці адміністративного персоналу; підвищення якості доступу до інформації зі сторони керівників і членів громади, державних та місцевих органів влади, приватного бізнесу, інших зацікавлених користувачів. Окрім цього утворення та використання інформаційної бази щодо управління земельними ресурсами територіальних громад дозволяє їм отримати наступні вигоди: зменшення часу на прийняття управлінських рішень; підвищення ефективності вирішення земельних спорів; усунення корупції.

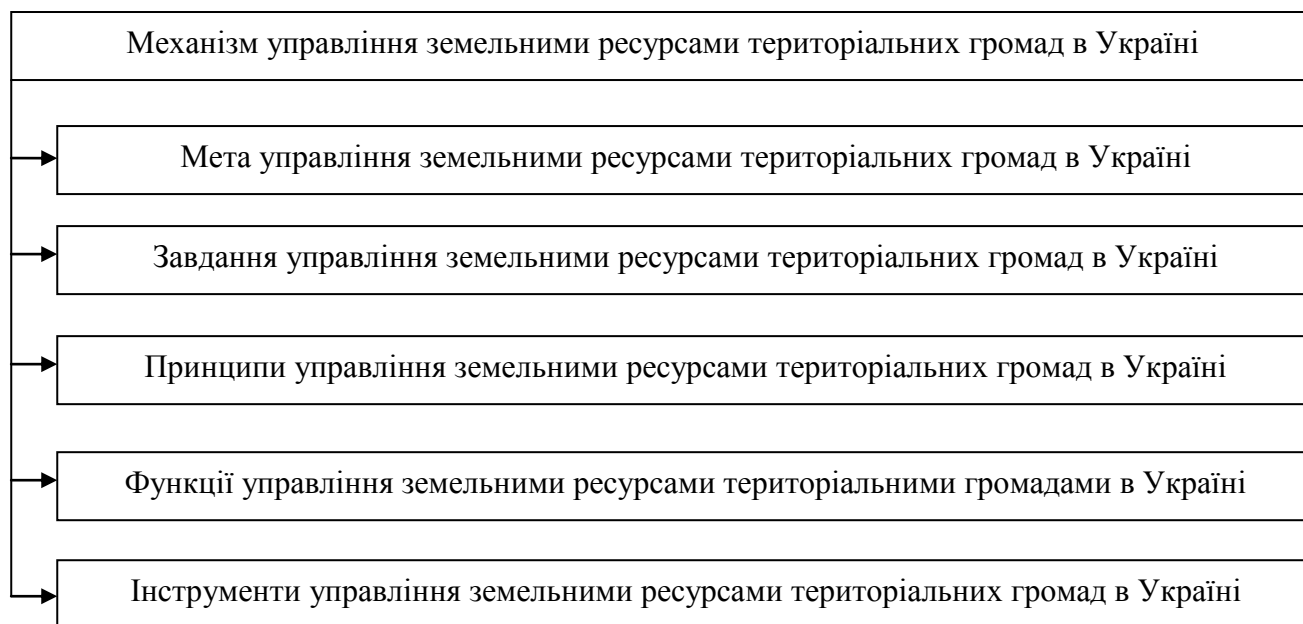
Вирішення проблем та підвищення якості управління земельними ресурсами територіальних громад у країні можливе лише за чіткого визначення складових такого управління в межах відповідного механізму (рис. 3).

Таблиця 1

**Процес формування інформаційної бази управління земельними ресурсами
для територіальних громад України**

Етап	Назва етапу	Характеристика етапу
Перший	Формування бази даних	Збір даних про земельні ресурси територіальної громади через запити до державних та обласних владних інститутів
Другий	Створення інформаційної бази	Відбір відповідних програмних продуктів, навчання персоналу та формування відповідних масивів даних щодо земельних ресурсів територіальної громади
Третій	Формування схеми сучасного використання земель територіальної громади	Оцінка якості та ефективності використання земель територіальної громади
Четвертий	Формування схеми обмежень у використанні земель на території громади	Перелік обмежень, режимів використання земель громади, видів, розмірів таких обмежень. Посилання на нормативні документи, що встановлюють відповідні обмеження

Джерело: розроблено автором.

Рис. 3. Механізм управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні

Джерело: розроблено автором.

Ключовою складовою механізму управління земельними ресурсами територіальними громадами в Україні є відповідна мета такого управління, а саме: підвищення якості забезпечення потреб суспільства.

Завданнями управління земельними ресурсами територіальних громад у країні повинні бути: зростання доходів національного та місцевих бюджетів; підвищення якості надання послуг державними та муніципальними органами влади; зростання рівня та якості соціального захисту населення країни та окремих територіальних громад; стимулювання діяльності приватного капіталу та інвестиційних вкладень; підвищення продуктивності земельних ресурсів на державному та муніципальному рівнях; підвищення конкурентоспроможності країни та окремих територіальних громад.

До принципів управління земельними ресурсами територіальними громадами в Україні слід віднести: прозорість, ефективність, відкритість, економічність, доцільність, науковість, об'єктивність, єдність дій, розподілу праці, гнучкість, плановість, оптимальність. Щодо функцій управління земельними ресурсами на території відповідних громад України, то вважаємо доцільним використовувати

загальні функції менеджменту, тобто аналіз, планування, організація, керівництво, координація, контроль [14, с. 33].

Характеризуючи інструменти управління земельними ресурсами територіальних громад, скористуємось класифікацією таких інструментів, що надана колективом науковців на чолі з Ш. І. Ібатуллінім [15]. Тоді для управління земельними ресурсами територіальні громади повинні використовувати наступні групи інструментів:

1. Законодавчо-нормативні (законодавчі та нормативні акти щодо управління земельними ресурсами, у тому числі на території відповідних громад).

2. Інституційно-правові (розмежування повноважень державних та місцевих владних інститутів, правове забезпечення форм та прав власності на землю).

3. Інституційно-контрольні (різні види контролю та моніторингу земельних ресурсів державних і муніципальних владних інститутів).

4. Ліцензійно-дозвільні (ліцензування діяльності, видача дозволів державними та місцевими владними інститутами, різні види експертизи земельних ресурсів).

5. Організаційні інструменти (організація та структура управління земельними ресурсами на рівні держави і місцевих органів влади, землевпорядні документи, планування у сфері управління земельними ресурсами).

6. Економічні (економічне стимулювання, економічні гарантії, земельні аукціони).

7. Фінансові (кредити, іпотека, ціноутворення на земельні ресурси, джерела фінансування управління земельними ресурсами).

8. Бюджетні (податки, збори, штрафи, нормативна оцінка землі).

9. Інноваційні (державна підтримка, підтримка на рівні місцевих органів влади, приватна підтримка, підтримка на рівні міжнародних комерційних і не комерційних організацій).

10. Наукового забезпечення (наукові дослідження, консалтингові роботи, інжинірингові розробки, проектно-конструкторські роботи).

11. Соціально-психологічні (освіта, екологічна культура, просвітницька робота, екологічна діяльність).

Підсумовуючи наведене можемо відзначити, що саме управління земельними ресурсами та вирішення проблем такого управління на рівні територіальних громад дозволить максимально реалізувати соціальний та економічний потенціал як України в цілому, так і окремих її територіальних одиниць.

Висновки. Проведене дослідження дозволило довести важливість управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні у контексті сучасних трансформаційних процесів щодо децентралізації влади. Відзначена важливість такого управління для розвитку національних соціальної та економічної систем.

У роботі, на базі дослідження структури концепту «управління земельними ресурсами територіальної громади» та характеристики його складових, надане визначення відповідного терміну. Окремо визначені проблеми такого управління та шляхи його оптимізації в Україні. Для чого запропоновано використовувати розроблений алгоритм вирішення проблем та механізм менеджменту земельних ресурсів територіальними громадами, який включає мету, завдання, принципи, функції, інструменти управління.

Особливу увагу у дослідженні приділено характеристиці ресурсів, які необхідні для реалізації запропонованого алгоритму вирішення проблем управління земельними ресурсами територіальних громад у країні, та інструментів такого управління.

У подальших дослідженнях необхідно більш детально зупинитись на вирішенні кожної з визначених проблем управління земельними ресурсами територіальних громад в Україні.

Список використаної літератури

1. Третяк А. М., Третяк В. М. Нова модель земельного устрою в Україні у зв'язку із реформою місцевого самоврядування. *Управління земельними ресурсами та землеустрій*. 2017. № 2. С. 3–12.
2. Marshall Alfred Principles of Economics: Abridged Edition / Alfred Marshall. NY: Cosimo, Inc., 2006. 324 p.
3. Николаева Т. И., Лыкасова С. Н. Ресурсный потенциал торговой организации как основа ее развития. *Известия УрГЭУ*. 2010. № 3(29). С. 119–124.

4. Гросул В. А. Ресурси підприємства: теоретичне осмислення сутності. *БізнесІнформ*. 2013. № 7. С. 236–242.
5. Берданова О. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку. Київ: Всеукраїнська мережа фахівців та практиків з регіонального і місцевого розвитку, 2014. 37 с.
6. Hillery G. A. Definitions of Community: Areas of Agreement. *Rural Sociology*. 1995. Vol. 20. Iss. 2. P. 111–123.
7. Муркович Л. Територіальна громада як суб'єкт місцевого самоврядування в Україні: теоретичні аспекти. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2010. № 2. С. 41–45.
8. Новаківський І. І. Система управління підприємства в інформаційному суспільстві: дис. ... доктора екон. наук: 08.00.04 / І. І. Новаківський. Львів, 2017. 494 с.
9. Pascale R. T., Athos A. G. The art of japanese management: Applications for american executives. N.Y.: Simon and Schuster, 1985. 352 p.
10. Практичний інструментарій управління землями об'єднаних територіальних громад. Проект USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку». Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад. Київ: БломІнфо-Юкрейн, 2017. 78 с.
11. Дорош О. С., Мельник Д. М., Дорош А. Й. Концепт розподілу функцій управління землекористуванням в контексті розвитку територіальних громад. *Збалансоване природокористування*. 2017. № 3. С. 97–104.
12. Проніна О. В. Управління земельними ресурсами в умовах децентралізації. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2016. № 1 (53). С. 122–125.
13. Податковий кодекс України. Від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17.
14. Остапівський І. Є., Остапівська Т. П. Взаємозумовленість та взаємозв'язок функцій управління. *Педагогічний пошук*. 2016. № 2. С. 33–35.
15. Ібатуллін Ш. І., Степенко О. В., Сакаль О. В. та ін. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку. Київ: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. 52 с.

References

1. Tretiak, A. M., Tretiak, V. M. (2017) New model of land arrangement in Ukraine due to local self-government management. *Upravlinnia zemelnymy resursamy ta zemleustrii*, vol. 2, pp. 3–12.
2. Marshall Alfred Principles of Economics: Abridged Edition / Alfred Marshall. – NY: Cosimo, Inc., 2006. – 324 p.
3. Nykolaeva, T. Y., Likasova, S. N. (2010) Resource potential of trade organization as the basis of its development. *Yzvestiya UrHĖU*, No. 3 (29), pp. 119–124.
4. Hrosul, V. A. (2013) Enterprise resources: theoretical understanding of the essence. *BiznesInform*, vol. 7, pp. 236–242.
5. Berdanova, O. (2014) Resursne zabezpechennia rehionalnoho ta mistsevoho rozvytku [Resource provision of regional and local development], Vseukrainska merezha fakhivtsiv ta praktykiv z rehionalnoho i mistsevoho rozvytku, Kyiv, Ukraine.
6. Hillery G. A. (1995) Definitions of Community: Areas of Agreement / G. A. Hillery // *Rural Sociology*, vol. 20, Iss. 2, pp. 111–123.
7. Murkovych, L. (2010) Territorial community as the subject of local self-government in Ukraine: theoretical aspects. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadiuvannia*, vol. 2, pp. 41–45.
8. Novakivskiy, I. I. (2017) Systema upravlinnia pidpriemstva v informatsiinomu suspilstvi [Management system of an enterprise in the information society]: dys. ... doktora ekon. nauk: 08.00.04, Lviv, Ukraine.
9. Pascale R. T. (1985) The art of japanese management: Applications for american executives / R. T. Pascale, A. G. Athos. N.Y.: Simon and Schuster, 352 p.
10. Proekt USAID «Pidtrymka ahrarynoho i silskoho rozvytku». Vseukrainska asotsiatsiia silskykh ta selyshchnykh rad (2017) Praktychnyi instrumentarii upravlinnia zemliamy obiednanykh terytorialnykh hromad [Practical instruments of management of united territorial communities lands], BlomInfo-Yukrein, Kyiv, Ukraine.
11. Dorosh, O. S., Melnyk, D. M., Dorosh, A. I. (2017) The concept of management functions division of land usage within the development of territorial communities. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, vol. 3, pp. 97–104.
12. Pronina, O. V. (2016) Land resources management in terms of decentralization. *Derzhava ta rehiony. Seriiia: Derzhavne upravlinnia*, vol. 1 (53), pp. 122–125.
13. [Tax Codex of Ukraine] (2010) Available at: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17 (Accessed 14 March 2018).
14. Ostapiovskiy, I. Ie., Ostapiovska, T. P. (2016) Intersectionality and connection of management functions. *Pedahohichnyi poshuk*, vol. 2, pp. 33–35.
15. Ibatullin, Sh. I., Stepenko, O. V., Sakal, O. V. (2012) Mekhanizmy upravlinnia zemelnymy vidnosynamy v konteksti zabezpechennia staloho rozvytku [Management mechanism of land relationship win the context of the stable development provision], Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy», Kyiv, Ukraine.

O. O. Kostyshin

MANAGEMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES' LAND RESOURCES

Introduction. Problems solving connected with effective management of land resources is one of the factors of territorial communities' development, increase of their independency, mainly financial one, maximum usage of particular state territories potential, increase of population's social security and the level of service providing by local authorities.

The aim of the work. Based on the strict and clear characteristics of the management essence of territorial communities land resources, to suggest complex study of the problem of such management and ways of its optimization in Ukraine in modern terms of relations transformation between the central and local authorities.

The problem statement. The novelty and topicality of the problem revealing connected with territorial communities' land resources management demand to hold scientific research directed towards identification and solving the complex of key problems of such management in Ukraine.

The basic material presentation. Based on the research and characteristics of the structure of the given concept, the article has provided the definition of the term "management of territorial community's land resources". It has also singled out main problems of such management. To solve these problems connected with land resources management by territorial communities in Ukraine the research has developed and suggested the relevant algorithm as well as it has focused on resources characteristics of this algorithm's functioning. In addition, to increase the quality of management operation by local authorities connected with land resources, the study has developed and offered for the usage the mechanism of such management that includes the following elements: the aim, tasks, functions and instruments of management.

Results and their discussion. The land resources management itself and solving of such management problems on the level of territorial communities will allow realizing as much as possible social and economic potential both of Ukraine as the whole and its separate territorial units.

Conclusion and recommendations. The research conducted has allowed proving the importance of land resources management by territorial communities in the country in the context of modern transformational processes concerning the authority decentralization. Based on the clear characteristic of the essence of territorial communities' land resources management, the study of such management problems and ways of their optimization in Ukraine has been provided taking into account development of the corresponding mechanism. In future research it will be necessary to study in details solving of each of the determined problems connected with land resources management by territorial communities in the country.

Keywords: land resources, territorial community, mechanism of land resources management, local authorities, land resources management.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2018 р.